

N:o 16.

Ank. till Riksd. Kansli den 1 Mars 1879, kl. 11 f. m.

Utlåtande, i fråga om beviljande af anslag till fortsättande af statens jernvägsbyggnader.

(R. A.)

Beträffande fortsättning af statens jernvägsbyggnader i Norrland har, i den till Utskottet remitterade nådiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof, Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att för fortsättande af arbetena ej mindre å norra stambanan genom Norrland än äfven å tvärbanan mellan Torpshammar och Riksgränsen anvisa dels för innevarande år utöfver redan beviljade 6,000,000 kronor ytterligare 1,470,000 kronor, dels ock för år 1880 ett belopp af 7,000,000 kronor.

Utskottet får öfver detta förslag härmed afgifva yttrande.

Af det berörda nådiga proposition bilagda utdrag af protokoll öfver civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet den 8 Januari 1879 (Bil. N:o 5 b sid. 113—132) inhemtas, att Styrelsen öfver statens jernvägsbyggnader i afseende å fortsättningen af nu pågående jernvägsarbeten den 21 December 1878 till Kongl. Maj:t inkommit med en framställning, deruti styrelsen, efter meddelande (sid. 113—117) af åtskilliga upplysningar beträffande såväl den beräknade som den verkliga kostnaden för hela det vidt omfattande stambanesystem söder om Gefle—Dalabanan, som påbörjades år 1855 och fullbordades år 1875 och således fortgått under 21 års tid och under flera vexlande, på arbetenas framgång inverkande konjunkturer, och efter att hafva uppvisat en skilnad af 1,270,436 kronor 99 öre mellan den verkliga kostnaden för stambanesystemet söder om Gefle—Dala-banan och de beviljade anslagen, vidare i fråga om särskildt den under byggnad varande stambanan genom Norr-

Bih. till Riksd. Prot. 1879. 4 Saml. 1 Afd. 13 Häft.

land anført, att, sedan 1878 års Riksdag beviljat ytterligare en million kronor utöfver det anslag af sex millioner kronor, hvarom Kongl. Maj:t till näst föregående årets Riksdag gjort nådig frainställning för 1878 års arbeten å ifrågavarande stambana, så hade tillfälle derigenom blifvit beredt att å arbetena gifva en större utsträckning, än enligt den för året nådigst gillade arbetsplanen, som endast afsåg en kostnadssumma, slutande å sex millioner kronor, och jernvägsarbetena hade derigenom och till följd af den särdeles blida vintern och den rikligare tillgången på arbeidskrafter, som år 1878 stått till buds, kunnat bedrivas med den framgång,

att å den uppåtgående stambanan Storvik—Ånge bandelen emellan Holmsveden och Bollnäs kunnat redan den 23 September för allmän trafik upplåtas, och terrasseringsarbetena norr om Bollnäs kunnat i det närmaste fullbordades till en längd af 2 mil, samt rälsläggningen och ballastningen utsträckas till Arbrå kyrka, 1 $\frac{1}{2}$ mil norr om Bollnäs;

att å tvärbanans första arbetsdistrikt emellan Torpshammar och Storsjön den 6 $\frac{1}{2}$ mil långa bandelen emellan Torpshammar förbi Ånge i Medelpad till Bräcke vid Refsundssjön i Jemtland kunnat den 1 sistlidne Oktober för allmän trafik upplåtas, hvarförutom terrasseringsarbetena jemväl kunnat fortgå å åtskilliga delar å linien söderut från Ånge, hvarjemte förberedande arbeten kunnat vidtagas å linien emellan Bräcke och Pilgrimstad; samt

att å tvärbanans andra arbetsdistrikt, emellan Storsjön och Riksgränsen, de år 1877 pågående terrasseringsarbetena å bandelen emellan Dufed och Riksgränsen, omkring 5 mil i längd, kunnat i det närmaste fullbordas, afvensom landfasten och bropelare på de å denna linie förekommande flera större och mindre broar, hvarjemte dels de å denna sträcka förekommande stationsbyggnader blifvit uppförda under tak och alla banvaktstugor färdigbyggda, dels förberedande arbeten på bandelen från Östersund söderut mot Pilgrimstad kunnat företagas.

Då jernvägsarbetena under förutnämnda fördelaktiga förhållanden sålunda vunnit en sådan fortgång, så hyste styrelsen den förhoppning att, om ett ytterligare anslag utöfver de redan för 1879 beviljade sex millioner kronor kunde erhållas samt en tidig vår och sen höst skulle under år 1879 inträffa, den uppåtgående stambanan skulle kunna derunder fullbordas till den 13,7 mil norr om Storvik belägna Jerfsö station, och på tvärbanan den 6,7 mil långa bandelen emellan Bräcke och Östersund afven blifva färdig, så att den möjligen före årets utgång kunde för allmän trafik upplåtas, hvarförutom å bandelen emellan Dufed och Riksgränsen rälsläggningen och ballastningen skulle kunna påbörjas, då, såsom styrelsen hade sig bekant, banan emellan Hommel-

vigen vid Trondhjemsfjorden och Riksgränsen under instundande Juli månad ansåges komma i det skick, att räler och broöfverbyggnader kunde derpå transporteras till Riksgränsen.

Härigenom skulle således tillsammans å den uppåtgående banan och å tvärbanan i det närmaste 27 mil blifva för allmän trafik upplåtna, och således en oafbruten jernvägsförbindelse emellan Sundsvall och Östersund vara tillvägabragt.

De fördelar, som denna förbindelse skulle komma att tillskynda jernvägsarbetena under de kommande åren genom lättnad i alla transporter af så väl arbetsmanskaf som material, äfven om man härvid icke fäste afseende på lättnaden i förbindelsen emellan det mellersta Jemtland och Sundsvall, vore af den vikt och betydelse, att styrelsen ansåge alla ansträngningar böra göras för att redan under året 1879 ernå ett så viktigt mål; och då man med allt skäl kunde antaga, att tillgången på arbetskraft under samma år komme att fortfarande blifva riklig och prisen å material af flerahanda slag äfvenledes blifva billiga, så skulle, utom den vinst jernvägsarbetena deraf kunde draga, genom deras bedrifvande i större omfattning under år 1879 det tillfälle till arbetsförtjenst, som derigenom skulle uppkomma, i icke ringa mån minska den arbetslöshet, som i annat fall kunde befaras blifva ganska stor och i hög grad tryckande för de arbetare, som i flera år sysselsatts vid jernvägsanläggningarne, alldenstund nu de flesta öfriga jernvägsarbeten inom landet vore fullbordade eller stode nära sin fullbordan, och jemväl industrien till följd af de tryckta konjunkturerna icke vore i tillfälle att använda så stora arbetskrafter, som tillförene varit förhållandet. Då, såsom styrelsen hade sig bekant, enskilda kommuner och korporationer inom landet gjorde stora ansträngningar för att bereda tillfällen till arbetsförtjenst, så syntes det styrelsen, att staten, som utan svårighet kunde anskaffa erforderliga medel för användande af en större arbetsstyrka, och som på samma gång hade en icke ringa vinst genom de förhandenvarande jernvägsarbetenas fortkomst och billighet, äfven i sin mån borde medverka till befrämjande deraf.

Då genom de redan anlagda jernbanorna kommunikationerna med de under byggnad varande delarne af stambanan blifvit betydligt underlättade, och derjemte de flera svårigheter, som vore förbundna med nya jernbanors påbörjande, blifvit öfvervunna, samt för öfrigt för arbetena ganska gynsamma förhållanden vore att påräkna, så hyste styrelsen den förhoppning, att det skulle blifva möjligt att genom ökade anslag så bedrifva de återstående arbetena å ifrågavarande stambana, att besparingar i arbets- och öfrig kostnad derigenom skulle vinnas, hvilka i icke ringa

mån skulle ersätta den ökade kostnad, som de första arbetsårens ofördelaktiga, af styrelsen i dess framställning närmare angifna förhållanden förorsakat, och derjemte medföra en afsevärd tidsvinst.

Styrelsen har därför ansett, att för arbetet så gynsamma omständigheter icke borde försunmas, och fördenskull anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes hos Riksdagen föreslå, att förutom det redan för 1879 års arbeten beviljade anslaget af sex millioner kronor, hvaraf dock högst 200,000 kronor skulle användas till uppförande af bostäder, utöfver de i kostnadsförslaget för anläggningen beräknade, åt tjänstepersonalen vid de delar af nämnda statsbanor, som härefter komme att för allmän trafik upplåtas, ett ytterligare anslag af 1,470,000 kronor, motsvarande i rundt tal den ofvanföre omnämnda bristen af 1,270,436 kronor 99 öre tillsammans med ofvannämnda 200,000 kronor, måtte för 1879 års arbeten ställas till Kongl. Maj:ts disposition.

Genom beviljande af ett sådant anslag skulle en oafkortad summa af 7,270,000 kronor kunna under nämnda år användas för sjelfva jernvägsanläggningen och de därför beräknade arbetena, och en arbetsstyrka af 6 å 7,000 man dervid få sysselsättning.

I sammanhang härmed och med afseende å det anslag, som för jernvägsarbetenas bedrifvande på ifrågavarande stambana under år 1880 skulle komma att erfordras, har styrelsen (sid. 120—122 af ofvan åberopade statsrådsprotokoll) redogjort så väl för arbetenas ståndpunkt, sådan styrelsen beräknat den komma att gestalta sig vid 1879 års slut, samt de kostnader, hvilka derpå ifrån arbetets början skulle vara använda, som ock för de ytterligare kostnader, hvilka för stambanans genom Norrland fullbordan i dess helhet skulle komma att erfordras. Styrelsen har dervid kommit till det resultat, att, under förutsättning af det här ofvan omförmälda, för år 1879 begärda tilläggsanslagets beviljande, vid nämnda års slut en längd af 18 mil skulle återstå att färdigbygga; hvarför kostnaden af styrelsen beräknats till 750,000 kronor för mil, eller sammanlagdt 13,500,000 kronor.

Ehuru det icke vore möjligt att med säkerhet bedöma tiden, inom hvilken så vidt omfattande arbeten, som skulle utföras i så nordligt belägna trakter af landet som de ifrågavarande, kunde fullbordas, emedan denna vore i så hög grad beroende af inträffande väderleksförhållanden, vågade dock styrelsen antaga, att dessa återstående 18 mil skulle kunna, i fall nämnda förhållanden icke blefve allt för ogynsamma, fullbordas under loppet af åren 1880 och 1881; men då äfven under lyckligaste förhållanden detta icke kunde ske förr, än mot slutet af år 1881, och det icke kunde vara skäl att påbörja trafiken öfver Riksgränsen under

en sen årstid, så ansåge styrelsen, att öppnandet af bandelen närmast Riksgränsen borde uppskjutas till kommande året eller 1882, men att deremot hela den uppåtgående stambanan skulle kunna år 1881 för allmän trafik upplåtas.

För att vinna detta mål erfordrades dock, enligt styrelsens beräkning, afven för år 1880 ett anslag af 7,000,000 kronor, och har styrelsen därför anhållit, att, i fall Kongl. Maj:t täcktes i nåder gilla denna plan, Kongl. Maj:t behagade till 1879 års Riksdag derom göra nådig framställning.

Uppå af Statsrådet och Chefen för Civildepartementet gifven anledning har vidare Styrelsen öfver statens jernvägsbyggnader i underdåligt memorial den 23 December 1878 närmare utredt de förhållanden, som förorsakat, att kostnaderna för stambanorna genom Norrland blifvit utöfver beräkning fördyrade, hvilken utredning återfinnes å sid. 124—131 af bil. N:o 5 b till den nådiga propositionen angående statsverkets tillstånd och behof; och inhemtas deraf, bland annat, att nämnda ökade kostnad till en hufvudsaklig del härrört af förbättringar, genom hvilka banan erhållit en ända till 50 procent ökad trafikförmåga och en högst betydligt minskad drift- och underhållskostnad och hvilka, i hvad de rörde banans plan och profil, i fall de ej vid första anläggningen blifvit iakttagna, sedermera icke utan banans totala ombyggnad skulle kunnat utföras, då i en framtid de för en ökad trafik skulle blifva af behovet påkallade.

Vid föredragning inför Kongl. Maj:t af ifrågavarande ärende har Statsrådet och Chefen för Civildepartementet anført, att hvad först anginge Styrelsens öfver statens jernvägsbyggnader framställning om ytterligare anslag för innevarande år utöfver de till arbetenas fortsättande redan beviljade sex millioner, af hvilka ett belopp utaf 200,000 kronor bör, enligt Kongl. Maj:ts och Riksdagens beslut, användas till bostäders uppförande för tjenstepersonalen vid färdigblifvande delar af nu ifrågavarande stambanor, instämde Departementschefen fullkomligt med styrelsen icke allenast deri, att af tvärbanans färdigbyggande under detta år ända till Östersund skulle för de återstående arbetena inom Jemtland beredas betydande fördelar vid transport af arbetsmanskaf och material, utan ock deruti att jemväl i öfrigt låge icke ringa vikt derpå, att jernvägsförbindelsen mellan det inre af denna provins och Östersjön blefve, så snart ske kunde, tillvägabragt; och funne Departementschefen således det vara synnerligen önskvärdt att, till förverkligande af utsigten att redan under innevarande år kunna öppna tvärbanan allt intill Östersund, Jernvägsbyggnadsstyrelsen sattes i tillfälle att i möjligaste största ut-

sträckning begagna för handen varande rikliga tillgång på billig arbetskraft, helst härigenom den arbetslöshet, som vore att befara till följd af bristen på större arbetsföretag samt de tryckta affärs- och penningeförhållandena i riket, skulle kunna åtminstone i någon mån minskas, på samma gång som, då prisen på allehanda slags material för arbetena afven torde fortfara att ställa sig låga, en kanske icke oväsentlig nedsättning i byggnadskostnaderna vore att emotse. Visserligen skulle, genom bifall till styrelsens i omförmälda hänseende gjorda framställning, en afvikelse ega rum från den vid 1874 års riksdag antagna plan i afseende å de belopp, som årligen borde användas för anläggning af nu ifrågavarande statsbanor; men då till en sådan afvikelse hemtades giltig anledning af enahanda förhållanden, som enligt Riksdagens skrifvelse den 20 Maj 1878 föranlett Riksdagen att för nämnda år höja jernvägsbyggnadsanslaget med en million kronor, syntes berörda omständighet icke utgöra hinder för ett förordande af styrelsens framställning.

Emot den af styrelsen uppställda beräkning öfver det belopp, som erfordrades för fullbordande af de arbeten å statsbanorna genom Norrland, hvilka, under förutsättning att det ifrågasatta tilläggsanslaget för innevarande år beviljades och väderleksförhållandena ej blefve allt för ogynnsamma, skulle vid innevarande års slut återstå ofullbordade, hade Departementschefen intet att erinra. Enligt hvad styrelsen meddelat, skulle samtliga arbetena å nämnda jernvägsanläggningar kunna i det väsentligaste fullbordas till slutet af år 1881, vid hvilken tidpunkt jemväl den uppgående stambanan till Ånge skulle kunna till hela sin längd öppnas för allmän trafik. Om detta mål skulle kunna vinnas, erfordrades likväl, att af det beräknade kostnadsbeloppet, 13,500,000 kronor, under år 1880 finge användas sju millioner kronor. Vid sådant förhållande och då, såsom afven uti Riksdagens förutnämnda skrifvelse omförmäldes, det vore synnerligen önskvärdt, att fullbordandet af ifrågavarande jernvägsanläggningar icke i väsentlig mån fördröjdes utöfver den därför ursprungligen beräknade tiden, kunde Departementschefen icke annat än understödja styrelsens framställning om anvisande för år 1880 af sistnämnda belopp, sju millioner kronor.

På grund af hvad sålunda anfördt blifvit och under åberopande i öfrigt af hvad Jernvägsbyggnadsstyrelsens sakrika skrivelser i ämnet innehölle, tillstyrkte Departementschefen i underdånighet Kongl. Maj:t att till Riksdagen afgifva det här ofvan först omförmälda förslag.

Utskottet finner visserligen Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag förutsätta en afvikelse från den för 1874 års riksdag framlagda plan i hvad denna angår de belopp, som för hvarje år borde för statens jern-

vägsanläggningar anslås; men då denna afvikelse är föranledd af nu för handen varande förhållanden och för staten medför beaktansvärda fördelar, samt, på sätt i den Kongl. propositionen omförmåles, någon ny upplåning icke af bifall till detta Kongl. Maj:ts förslag föranledes, anser Utskottet sig ega fullt giltig anledning att tillstyrka bifall till detsamma och hemställer fördenskull,

att, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag, Riksdagen må för fortsättande af arbetena ej mindre å norra stambanan genom Norrland än äfven å tvärbanan mellan Torpshammar och Riksgränsen anvisa dels för innevarande år utöfver redan beviljade 6,000,000 kronor ytterligare 1,470,000 kronor, dels ock för år 1880 ett belopp af 7,000,000 kronor.

Stockholm den 28 Februari 1879.

På Stats-Utskottets vägnar:

CARL EKMAN.
